

DIETARI D'EL TEMPIR

18 de juliol 1996: «Poble Sec», columna curiosa d'Andrés Castaño al diari *Información* on critica la campanya municipal «Mirant al futur, a Elx, parlem valencià». Ningú no li nega el seu dret a militar a favor del castellà. Ara, quedem estranyats davant la seua afirmació de ser (és un home jove) un dels últims parlants del valencià a Elx. Negar l'evidència quotidiana per defensar les fòbies pròpies és un exercici intel·lectualment deplorable. No es tracta només de drets històrics, Elx és, a hores d'ara, una ciutat on el valencià és entès per tots i parlat per una franja important de la població. (Vegeu *EL TEMPIR*, 4) I tot això a pesar d'un 18 de juliol nefast, del qual complim avui 60 anys i d'altres dates més reculades en el temps.

Una imatge clàssica d'Enric Valor.

19 de juliol 1996: Dintre la convocatòria d'ajudes a associacions de la ciutat, l'Ajuntament concedeix a El Tempir una subvenció de 100.000 Pta.

02 d'agost 1996: La Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, dintre les seues activitats per a la promoció de l'ús del valencià, concedeix a El Tempir una subvenció de 120.000 Pta.

09 d'agost 1996: «Quan la Mare de Déu era xiqueta o el sexe dels àngels» a l'especial de la Festa d'Elx, per Joan-Carles Martí i Casanova. S'hi reinvidica que les xiquetes d'aquest terme i ciutat puguen fer el paper de la Maria.

15 d'agost 1996: Conclusió de les Festes d'Agost 1996. Remetem a l'article d'*EL TEMPIR*, 5 sobre les Festes'95. Hem anat fins i tot a pitjor. Festes castellanitzades. En el pregó de les Festes, continuen amb la nova línia de portar personalitats del món hispànic castellà. Aquesta vegada Fernando Delgado que fa, però, unes quantes cites en català. L'alcalde, Diego Macià, conclourà amb una última frase en català. El marc, la plaça de Santa Maria, al cor de la Vila d'Elx, per obres a la plaça de Baix. Allau de queixes *tempireres* per l'al·locució castellana del Sr. alcalde en la Prova de Veus de la Festa a la Sala del Consell. Ja feia anys, i algun que altre alcalde democràtic, que això es feia en la nostra, vulgar, materna i valenciana. Una altra passa enrere.

28 d'agost 1996: Carta de Joan Muntané i Bartrà, amb un llibre sobre la fitonímia de l'Empordà. Records i gràcies als amics dels Pirineus.

11 de setembre 1996: Diada a Catalunya. El Tempir adreça al Consell Valencià de Cultura una petició de concessió de la Distinció al Mèrit Cultural a Enric Valor i Vives, el degà dels escriptors en llengua catalana al País Valencià i natural de Castalla; tal com ho feren, entre d'altres, la Cívica d'Alacant, l'Ateneu de Dènia, l'Associació Universitària Joan Fuster i unes quantes desenes d'entitats comarcals. Evidentment, no li serà donat per aquest govern conservador.

13 de setembre 1996: Gràfica Punt i Ratlla ens convida a l'acte d'inauguració i lliurament de premis del 6è Concurs de Fotografia «Elx, Avui». Al llarg dels anys aquesta impremta ha fet una gran tasca en favor del valencià i de fixar imatges d'Elx.

20 de setembre 1996: Es presenta l'Associació Cívica per la Normalització del Valencià, l'Antina de Santa Pola. Vegeu article pàg. 3.

21 de setembre 1996: «V Mostra de Teatre Jove «Dama d'Elx»», convocat pel Consell de la Joventut d'Elx. Cartell en valencià. El programa en castellà. De 7 obres, només 2 en català. Una mostra més de la indecisió municipal. Fa anys

que la joventut d'Elx rep ensenyament del valencià, per la qual cosa no s'hi valen excuses en aquest segment primordial per al futur del català a Elx.

21 de setembre 1996: Reunió de la Federació d'Escoles Valencianes a Almoines. Hi acudeix Salvador Valero.

26 de setembre 1996: Actuació del grup de rock en català «Dropo» a la cafeteria Directo. Avinguda Joan Carles I. Aquesta cafeteria-jazz club està fent una bona labor en el redreçament lingüístic d'aquesta ciutat, amb conferències i actuacions musicals.

26 de setembre 1996: Els grans magatzems «Hiperber», al Polígon de Carrús, s'anuncien en català des de les tanques dels autobusos d'Elx. Leslògan és «El Centre d'Elx per a Elx». També s'anuncia en català, a l'entrada de la ciutat venint des d'Alacant la pirotècnica «Nit de l'Albà» que dona la benvinguda a Elx. També en català l'empresa Publi-Anton des d'una paret que es veu perfectament des de la plaça de la Fruita. Vet aquí unes mostres que l'ús normal de la llengua per part de la iniciativa privada, i de les grans empreses d'Elx, no és cap utopia. Algun dia haurem de fer un article exhaustiu sobre aquest tema.

26 de setembre 1996: Arriba la flama del Correllengua al terme i ciutat d'Elx. Parlament de Joan-Carles Martí i Casanova a la Marina d'Elx on la flama és lliurada pels companys de la Gola de Guardamar. Un centenar de xiquets i pares d'aquesta partida esperen la flama amb senyeres, coca, vi i refrescs. Entreguem la flama als companys d'El Raig de Crevillent, ja dintre de llur terme. A la nit mig miler de xiquets i pares d'Elx esperen la flama que arriba a la plaça de Baix. Discurs de l'alcalde, des de la Sala de Consell, Diego Macià, en bon català. Nosaltres, però, pensem que l'Esperit Sant funciona tot l'any i que els parlaments en català haurien de ser la norma i no l'excepció. Lectura del manifest del Bloc Jaume I, signat per Enric Valor, a càrrec de Begonya Móra, tempirera. Parlament de Joan-Carles Martí demanant que anem tots a Alacant, a l'endemà, on l'alcalde d'aquella ciutat bessona, Luis Díaz

Alperi, ha prohibit la circulació del Correllengua pels carrers d'Alacant. S'hi llancen trons i palmeres i els nostres fills se'n va a dormir, convençuts de la valencianitat ferma d'Elx i de la seua classe dirigent. Què hi farem?

27 de setembre 1996: Entreguem la flama per la llengua als companys de l'Antina de Santa Pola. Tornem a replegar la flama a la partida il·licitana de l'Altet en companyia de l'alcaldeessa pedània, Francesca Sabater i altres

Desplegament d'una senyera gegant a la plaça de Baix durant els actes del Correllengua 96 a Elx.
Foto d'Andreu Castillejos.

representants d'aquest nucli de població, pròxim a l'aeroport i a Alacant, i que és un rodal on la substitució lingüística és una tendència greu entre els menors de trenta anys. La flama s'enfila devers Alacant. A la plaça Major hi ha mig miler de persones que l'esperen sota l'esguard vigilant d'uns quants polítics alacantins conservadors, amagats darrere els cristalls de la Casa Consistorial, i que han prohibit que la flama siga rebuda a la Sala del Consell. Llegim en algun lloc un bon alacantí que ens diu «el valenciano no necesita defensa». Veiem moltes cares conegudes d'Elx, de Crevillent, de Mutxamel, d'El Campello... i trobem a faltar-ne d'Alacant. Potser és divendres i se n'han anat de cap de setmana al poble. Parlament en castellà d'un corredor de bronze olímpic alacantí, que desitja molta salut a «nuestra lengua». Estem convençuts que la seua en té molta. Parlament en valencià. Danses, nanos i gegants. Alacant cada vegada més a part?

04 d'octubre 1996: Dia de sant Francesc, venerat a Crevillent, a la Marina d'Elx, a la Torre del Pla, a l'Altet... La Coordinadora de Cíviques fa una roda de premsa a Alacant per tal de presentar un manifest que commemora el 7è centenari de la incorporació a la corona catalanoaragonesa de l'antiga Governació d'Oriola, les terres situades al sud de la línia Biar-Bussot i integrades durant el regnat de Jaume II. Hi assistim

representants de la Cívica d'Alacant, El Tempir d'Elx, l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó. Excusen la seua assistència els companys d'El Bull de Monòver.

08 d'octubre 1996: Publicació del Manifest Cívic per l'any Jaume II a *Información*. Un miler de signatures des d'Alacant, Crevillent, el Campello, Elx, Monòver, Petrer, el Pinós, Xixona...

08 d'octubre 1996: Inauguració del «GRAN TEATRO D'ELX», amb la «Orquesta y Coros de Radio-Televisión Española». Una altra vacil·lació incomprendible que volen justificar apel·lant a la dialectologia local. Els recordem als gramàtics municipals que també tenim «l'Hort del Cura» (en comptes de «capellà») per allò que fa segles que el «trato» i «la iglesia» estan en mans forasteres. La placa d'inauguració de la reina Na Sofia en català (excepte de nou la «o» de «teatro»). Els cartells en castellà, el programa de luxe en català i castellà. Per què tanta indecisió?

9 d'octubre 1996: Diada del País Valencià. Arriba la flama de la llengua a la plaça de la Verge de València. El regidor de cultura d'Elx, Antoni Amorós, recull la flama de la columna de Guardamar. Els altres són de l'Alguer, Escaldes (Andorra) i de Perpinyà. A Elx actua Lluís Llach.

10 d'octubre 1996: La regidoria de Joventut fa un tríptic amb l'eslògan. «9 d'octubre. Dia del País Valencià». Tríptic que crida a la unitat de la llengua, que Canal 9 puga emetre en català només... Demanàriem a Òscar Morales, joveníssim regidor de joventut d'Esquerra Unida del País Valencià-Els Verds que fera extensiu l'ús del català a totes les campanyes i impresos de joventut. Ell mateix ens ha comunicat que pensa posar-se a parlar valencià. Els cartells d'aquesta regidoria estan apareixent en una barreja híbrida de castellà i valencià. Per què tanta indecisió davant d'un col·lectiu, els joves, que entenen i saben parlar la nostra llengua. El problema més greu és el seu l'ús social.

10 d'octubre 1996: «Universitat d'Elx: font de crispacions». Tribuna realitzada per la Junta Directiva d'El Tempir i signada per Joan-Carles Martí i Casanova que apareix al diari *Información*.

18 d'octubre 1996: El Tempir s'adhereix a l'homenatge al periodista alacantí Joan de Bustos i Lillo, corresponent de TV3 al País Valencià que morí el 1995. Hi assisteixen Joan-Carles Martí i Lídia Martínez. Aquest sopar està organitzat per Edicions Aigua de Mar d'Altea i la Cívica d'Alacant. Vegeu article de Biel Sansano, pàg. 9.

26 d'octubre 1996: Reunió Federació Escola Valenciana al CP El Palmerar d'Elx. Salvador Valero i Javaloyes i Joan-Carles Martí i Casanova reberen les associacions d'arreu del País Valencià. Dinar al Racó d'Anna a la partida d'Atzavares.

28 d'octubre 1996: Comença el IV Festival de Teatre i Música Medieval d'Elx. Programa bilingüe. Uns quants tempirers il·lustres ens comenten el seu disgust per l'ús exclusiu del castellà per part del màxim representant de la corporació local davant un auditori culte i universitari. Des d'El Tempir ens sap greu haver de repetir sempre la mateixa cançoneta. Ens trobem en Biel Sansano passejant a la mitjanit per la vila amb un grup d'intel·lectuals catalans i valencians. Hi ha persones país amunt que es pensen que Elx és una Oriola en liquidació. Ja se sap, com més al sud d'Alacant més fotuts. Quan fan el descobriment no s'ho acaben de creure. Aquest és un país d'illes i d'ignoràncies.

30 d'octubre 1996: Presentació de la revista *Festa d'Elx 1996* a la Sala del Consell de l'Ajuntament d'Elx. Aquesta vegada sí, es fa tot en català, començant pel Sr. alcalde. Enhorabona a Joan Castaño pel manteniment de l'alt nivell encetat sota la direcció anterior de Biel Sansano.

01 de novembre 1996: Article «Lleis bilingües» del nostre company Miquel Àngel Pérez i Jarabo. Es tracta que els models anuals del Registre mercantil foren en valencià.

01 de novembre 1996: Membres d'El Tempir ens informen de la diada magnífica organitzada a Monòver pels nostres companys d'El Bull amb motiu de la Fira de Santa Caterina. Elx s'enamora cada vegada més de Monòver i ens consta que és una passió compartida.

11 de novembre 1996: Presentació de l'Associació Cívica per la Normalització del Valencià El Cresol de Novelda. Hi acudim des d'El Bull de Monòver i Miquel-Àngel Pérez i Jarabo des d'El Tempir d'Elx per fer la presentació.

Enhorabona. La xarxa del Vinalopó es va completant.

06 de novembre 1996: El Govern Valencià, a instància dels seus socis d'Unió Valenciana canvia el nom de la futura universitat Ausiàs Marc per la de Miguel Hernández, gran poeta d'Oriola en llengua castellana o espanyola (*Spanish*). Posteriorment els d'Unió Valenciana intentaràn que es diga també d'Elig, arcaisme i una de de les formes medievals del topònim de la ciutat. Tot s'hi val per tal de castellanitzar-nos i de negar la catalanitat lingüística dels valencians. El Sr. Zaplana, president de la Generalitat Valenciana, anuncià des de la Sala del Consell d'Elx que es diria Ausiàs Marc, del qual celebrem, l'any que ve, el sisé centenari. Alguns polítics locals (progressistes) ens diuen que no es pot dir res perquè Miguel Hernández és un gran poeta del sud valencià. Només el secretari comarcal d'Esquerra Unida del País Valencià-Els Verds, el nostre company Josep Antoni Pérez i Aledo, fa declaracions a favor d'Ausiàs Marc en premsa. Deixarem per als especialistes en literatura la valoració d'un dels més grans poetes europeus del segle XV i, sens dubte, el més gran poeta valencià de tots els temps. De tota manera, quins referents culturals volem per a la ciutat d'Elx?

La Goletja. Postal publicada per l'Associació Cívica El Bull dins la col·lecció "Racons monovers".

13 de novembre 1996: Reunió de la Junta Directiva d'El Tempir al Pla Nou, sector V. Ens espera un 1997 ple de feina. Qualsevol que s'hi vulga afegir que es pose en contacte amb nosaltres. Davant el desànim, coratge!

25 de novembre 1996: Rebem una trucada de Catalunya Ràdio per a un programa sobre comarques catalanoparlants. Anirem informant. De moment els hem posat en contacte amb els companys d'El Bull de Monòver perquè

els endinsen per la comarca del Carxe. Aquest programa es passà el 6 de desembre segons ens comenten alguns *tempirers*.

27 de novembre 1996: Reunió a la Sala del Consell de 38 entitats culturals d'Elx per demanar el retorn (provisional) de la Dama d'Elx el 1997, des del Museo Arqueológico Nacional de Madrid. La presidència és ocupada pel Sr. alcalde i els portaveus dels partits polítics amb representació municipal. Totes les intervencions públiques, exceptuant la del president d'El Tempir, en castellà. El xiuxiueig i la remor (*sotto-voce*) aclaparadorament en valencià. Les converses col·loquials després de la sessió també en català d'Elx. Potser si els polítics hagueren marcat la pauta hauríem elevat el valencià al rang de llengua oficial i pública. A aquestes coses ens referim els d'El Tempir quan parlem de normalització lingüística i no només als usos políticament correctes del 9 d'Octubre o de la vespra de la Mare de Déu, o la presentació d'alguna revista o llibre nostrat.

29 de novembre 1996: Reunió a la Universitat d'Alacant de la coordinadora de cíviques per l'any Jaume II. Hi assisteix Josep Enric Escribano.

30 de novembre 1996: Reunió a Almoines de la Federació d'Escoles Valencianes. Hi assisteix Josep Enric Escribano.

07 de desembre 1996: Es crea la Colla de Dolçainers i Tabaleters d'Elx amb vint-i-dos membres, tot joves de deu anys en avant. El nostre company Agustí Agulló n'és l'ànima. Actuen a la Glorieta per reclamar la tornada de la Dama d'Elx amb un gran rètol en català. Fan, a més, una gran labor de normalització lingüística. Enhorabona!

08 de desembre 1996: Festival de Teatre Valencià al Gran Teatre. Tots els diumenges de desembre al migdia, debades. Actuen grups d'Alcoi, Alacant, el Pinós i d'Elx. Molt de públic jubilat i alguns matrimonis joves amb xiquets. A

banda de reclamar productes culturals en valencià, també cal assistir-hi per crear demanda.

09 de desembre 1996: Canvi de les línies urbanes d'autobusos. Hibridisme català-castellà. El que ens sap més greu és que el terme «Centro» no hauria de ser «Centre» sinó «la Vila», nom tradicional i vigent del centre de la ciutat. Demanem el canvi i la catalanització de tota la retolació. Fins i tot l'Ajuntament entra en contradiccions quan senyala el «Barri de Sant Antoni» però posa «San Anton» a les línies d'autobusos.

La Colla de Dolçainers i Tabaleters, a la Glorieta, reinvidica el retorn provisional de la Dama d'Elx.

10 de desembre 1996: El Tempir fa loteria de Nadal «la grossa». El número és el 46018. Desitgem bona sort a tots els qui han adquirit aquesta loteria.

14 de desembre 1996: Premis Ciutat d'Elx en català. Vegeu article pàg. 22.

15 de desembre 1996: Reproduïm la primera felicitació nadalenca que rebem en català, d'entre les moltes que de segur rebrem. Es tracta del nostre amic Francesc Agulló, Perruquers. En una impressió preciosa amb foto de l'equip, ens diu: «Si en buscar endins dels nostres cors hi ha pau, si en mirar-nos als ulls hi trobem estima, si en agafar-nos de les mans notem com sent el cos, no ho dubteu; som davant de l'esperit nadalenc. Deixem que fluesca al llarg i a l'ample de tot l'any. Només així podrem ser capaços de fer-ho realitat. Siguem més tolerants. Siguem millors. Esdevinguem cor. Molta felicitat i bon any 1997.

19 de desembre 1996: Presentació del llibre *Quan callen les pedres* de Biel Sansano. El presenta Vicent Cardona, editor de la revista SAÓ, i el periodista J. J. Pérez Benlloch. Vegeu ressenya a la pàg. 19.